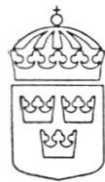


# Motion till riksdagen

1988/89: Sf518

av Anita Johansson m. fl. (s)

Stöd till återvändande flyktingar



Mot.  
1988/89  
Sf518 – 523

Frågan om ökat stöd till flyktingar från Latinamerika som frivilligt önskar återvända har vid flera tidigare tillfällen tagits upp som motioner i riksdagen.

I början av 1987 tillsattes en informell arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet med uppgift "att göra en genomgång av olika återvändarfrågor samt lägga förslag i dessa frågor". (Arbetsmarknadsdepartementet Ds 1988:33)

Rapporten presenterades i april 1988 och gick sedan ut på remiss till olika flykting- och invandrarorganisationer samt till andra intressenter engagerade i frågan om återvändandet.

I kapitel 7 redovisas "Insatser i Sverige till stöd åt återvändare m. m. ...". Huvudpunkterna är bidragen till flyktingarnas återresa till sina hemländer och bistånd till program för återvändande flyktingar. Den 28–30 oktober genomfördes ett internationellt seminarium kring återvändandets problematik på ABF:s kursgård Nynäsgården i Nynäshamn. Organisatörer var Diakonia och Sociala Missionen med stöd av ABF:s Stockholmsdistrikt och LO:s folkhögskola Runö. Det framgick då klart att många länder i Europa nu ger ett betydligt mer omfattande stöd till återvändandet än Sverige.

Och då är det att observera att det till stor del handlar om positiva åtgärder som inte har något att göra med att "kasta ut" flyktingar.

Kapitel 11 i rapporten innehåller ett antal förslag till hur ett kommande program för frivillig återvandring bör se ut. De återfinns under tre olika rubriker: "Kunskap om exil- och återvandringsfrågor", "Information om förhållandena i hemlandet" och "Åtgärder efter beslut om återvandring". Några nya förslag till åtgärder finns egentligen inte, om man undantar förslaget om ett utökat transportstöd av visst material tänkt att användas i förvärvsverksamhet i ursprungslivet och ett begränsat stöd till s. k. anpassningskurser. En utgångspunkt för arbetsgruppen har uppenbarligen varit att stödet till återvändandet inte får kosta mer än det gör i dag.

Förslaget till stöd för "anpassningskurser" är tänkt som en möjlighet att "anpassa flyktingars yrkeskunskaper till förhållandena i ursprungslandet". Sådana kurser skall föregås av överläggningar mellan Sverige och det land flyktingarna kommer från. Kurserna är tänkta att finansieras via SIDA-medel för humanitärt bistånd, eftersom "sådana kurser i vissa fall /kan/ sägas bidra till att stärka de demokratiska krafterna i ursprungslandet".

Folkomröstningen i Chile den 5 oktober 1988 innebar ett viktigt steg i demokratisk riktning. Det chilenska folket sade ett kraftfullt nej till fortsatt militärdiktatur. Utvecklingen framöver kan komma att innebära att en regering utsedd genom demokratiska val träder till.

Morden och försvinnandena fortsätter dock i Chile trots, eller kanske på grund av, oppositionens seger. Under det år som just inletts kommer kanske det viktigaste arbetet för denna opposition att bestå av att försöka förändra den författning Pinochet lyckades få igenom 1980 och som innehåller en lång rad bestämmelser som omöjliggör förändringar i demokratisk riktning.

Oavsett hur framtiden kommer att se ut funderar just nu fler chilensare på att återvända till sitt hemland än någonsin tidigare. Hur dessa presumtiva återvändares framtid kommer att se ut avgörs självklart till övervägande del av hur utvecklingen i Chile blir.

Med det är också omvittnat av många återvändare med både positiva och negativa erfarenheter bakom sig, hur viktigt det är att återvändandet sker på ett planerat sätt och efter noggranna förberedelser. Enligt vårt förmenande räcker inte de åtgärder som föreslås i rapporten "Återvändningsfrågor – En genomgång". Vi borde kunna ge dem som frivilligt åker tillbaka för att delta i det mödosamma demokratiseringsarbetet bättre förutsättningar för att lyckas med sin återvandring.

I motion 1985/86:Sf 505 finns en rad förslag till åtgärder som enligt vårt förmenande nu på allvar måste tas upp till prövning. Där heter det bl. a.:

## Förslag till åtgärder

Det är uppenbart att återvändandet är en svår process som måste förberedas väl om det inte skall bli ett misslyckande eller utsätta människor för onödigt stora påfrestningar. Det individuella ekonomiska stödet till återvändande flyktingar bör förstärkas och utvidgas enligt vad som ovan angetts.

Sveriges stöd till återvändande flyktingar måste börja med åtgärder medan de fortfarande är kvar här i landet.

Ett steg i denna riktning är det studiematerial om återvändandet som ABF håller på att ta fram. Med detta som grund bör studiecirkel kunna komma igång under hösten 1986, vilket bör kunna medverka till att kunskapen om den nuvarande situationen i hemlandet och återvändandets problem blir större bland dem som planerar för ett återvändande. Barns och ungdomars intressen i dessa och andra sammanhang bör särskilt beaktas.

Inriktningen på stöd till sysselsättningsskapande projekt i kooperativ form är mycket tilltalande. Det knyter an till en gammal folkrörelsetradition här i landet. Flyktingar i Sverige bör få bättre möjligheter att aktivt planera för sitt återvändande, särskilt om detta sker i anslutning till ett kooperativt projekt eller ett projekt med folkbildningsinriktning.

För att detta skall kunna ske kan det vara nödvändigt att särskilda kurser anordnas, kurser som kan erbjuda den typ av kunskaper som krävs för att ett sådant projekt skall kunna lyckas. Den enda utbildning med

kooperativ inriktning som nu erbjuds latinamerikaner i Sverige är den 38-veckorskurs som sedan hösten 1983 anordnas vid LO:s folkhögskola Runö. Denna folkhögskola gjorde också under hösten 1984 en särskild kurs i folkbildning för latinamerikaner. Denna kurs har av ekonomiska skäl inte kunnat upprepas, trots de goda erfarenheter som den gav.

Ett sätt att underlätta det slaget av specialinriktade kurser är att göra det möjligt att erbjuda deltagarna utbildningsbidrag. Detta är för närvarande inte möjligt, eftersom de bara utgår för utbildning med inriktning på den svenska arbetsmarknaden.

Det vore kanske också möjligt att koppla ett regelbundet sparande i någon svensk bank till möjligheten att erhålla särskilda krediter till stöd för projekt med kooperativ eller folkbildningsinriktning. Dessa krediter skulle ges på fördelaktiga villkor.

De organisationer i framför allt Chile, Argentina och Uruguay, som stödjer återvändande flyktingar, måste få större resurser för att kunna stödja olika projektförslag. Detta måste särskilt bli fallet om ett förberedelsearbete inför återvändandet i Sverige skall kunna kopplas till stöd till ett projekt i hemlandet, eftersom det enbart är i ringa utsträckning som flyktingar från Sverige får del av de resurser som ställs till mottagande organisationers förfogande i Latinamerika.

Ett väl förberett sysselsättningsskapande projekt med kooperativ eller folkbildningsanknytning måste vara ett bra sätt för integrering vid återvändandet. De som återvänder hjälper till med att skapa arbetstillfällen, samtidigt som de tillför nya idéer, stärker demokratin och ger stöd till framväxten av starka folkrörelser. Så långt motion 1985/86:Sf 505.

Det studiematerial som ABF Stockholms län höll på att ta fram våren 1986 används sedan ett par år i studiecirklar som förberedelsearbete inför återvändandet. Boken "El Retorno", Återvändandet, har väckt stor internationell uppmärksamhet, eftersom det är unikt i sitt slag. ABF har verkligen gjort en pionjärinsats.

Men ett studiematerial som detta måste följas upp och bearbetas. Ny erfarenhet görs av dem som försöker sig på att återvända, nya vetenskapliga undersökningar utförs och den verklighet som möter vid ett återvändande förändras. Det innebär att det är mycket angeläget att samhället ställer medel till förfogande för att en ny upplaga av studiematerial om återvändandet kan tas fram.

LO:s folkhögskola Runö fortsätter att erbjuda flyktingar från Latinamerika en kurs om 38 veckor i Kooperation och folkbildning som en möjlighet att förbereda sig inför ett återvändande. I motionen från januari 1986 föreslås att utbildningsbidrag i ökad utsträckning skall ställas till förfogande till dem som vill förbereda sig inför återvändandet genom att delta i kursen. Utvecklingen har varit den omvända. Under de första fem kurserna hade en klar majoritet av deltagarna utbildningsbidrag. Innevarande läsår är det endast tre deltagare som finansierar sina studier på detta sätt.

AMS nya riktlinjer till de lokala arbetsförmedlingarna som alltså innebär avslag på så gott som alla ansökningar om utbildningsbidrag har gjort att folkhögskolans styrelse fattat beslut om en klarare markering av kursen som förberedelse inför återvändandet.

Vi anser därför att utbildningen vid LO:s folkhögskola Runö och eventuellt andra folkhögskolor med likartad inriktning från och med läsåret 1989/90 skall kunna finansieras på samma sätt som de s. k. anpassningskurser som arbetsmarknadsdepartementets rapport talar om, dvs. via SIDA:s budget och dess konto för humanitärt bistånd.

Kurser med inriktning på Kooperation och folkbildning måste ju i allra högsta grad "bidra till att stärka de demokratiska krafterna i ursprungslandet" för att nu använda rapportens egna ord.

Utvärderingen av en studieresa som en av lärarna vid LO:s folkhögskola Runö genomförde i Chile kring månadskiftet november/december 1988 visar med önskvärd tydlighet på den betydelse folkbildningen och Kooperationen har i strävandena att bygga en demokrati underifrån genom ett aktivt deltagande från "gräsrotterna". Stöd till projekt med inriktning på dessa områden framstår i dag som om möjligt än väsentligare än när den förut citerade motionen skrevs i januari 1986.

I arbetsmarknadsdepartementets rapport heter det också: "Sveriges bistånd till program i ursprungsländerna för återvandrare förutsätts fortsätta med samma inriktning som hittills." Vi anser att detta stöd måste öka och att därvid de organisationer som arbetar med folkbildning i Sverige får ett utökat inflytande.

## Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om den framtida inriktningen av och förstärkta stödåtgärder till frivilligt återvändande av flyktingar från Latinamerika i enlighet med vad som anges i motionen.

Stockholm den 24 januari 1989

*Anita Johansson (s)*

*Sylvia Pettersson (s)*

*Björn Ericson (s)*

*Eva Johansson (s)*

*Christina Pettersson (s)*

*Lennart Andersson (s)*